

- Uvod • Simptomi • Liječenje i prevencija

- Epidemijski tifus • Šikarski tifus • Erlihioza • Rikecijske boginje • Q groznica

- Rovovska groznica

Uvod

Pjegava groznica Stjenovitoga gorja (pjegava groznica, krpeljna groznica, krpeljni tifus) uzrokuje *Rickettsia rickettsii* i prenose je krpelji iksodid.

Rickettsia rickettsii postoji samo u zapadnoj hemisferi. Premda se ovaj organizam otkrio prvi puta u državama Stjenovitoga gorja, nađen je u svim državama SAD osim u Maine, Havajima i Aljaski. Posebno je česta u području atlantske obale. Bolest se pojavljuje uglavnom od maja do septembra, kada su odrasli krpelji aktivni i ljudi obično borave u područjima zaraženim krpeljima. U južnim državama zabilježeni su slučajevi tokom cijele godine. Ljudi koji provode mnogo vremena vani u područjima zagađenima krpeljima, kao djeca ispod 15 godina, izloženi su povećanom riziku od nastanka zaraze. Zaraženi krpelji prenose rikecije zečevima, vjevericama, jelenima, medvjedima, psima i ljudima. Bolest se ne prenosi neposredno sa osobe na osobu.

Rikecije žive i množe se u stanicama koje oblažu krvne žile. Obično su zaražene krvne žile u koži i ispod kože i one u mozgu, plućima, srcu, bubrezima, jetri i slezeni. Krvni ugrušci mogu začepiti krvne žile.

Simptomi

Simptomi počinju iznenada, 3-12 dana nakon ugriza krpelja. Što se prije, nakon infekcije, pojave simptomi (što je kraća inkubacija), to su simptomi teži. Pojavljuju se teška glavobolja, tresavica, iscrpljenost (prostracija) i bolovi u mišićima. Unutar nekoliko dana razvije se groznica od 39,4°C-40°C i u teškim slučajevima ostane visoka 15-20 dana. Ponekad tokom jutra temperatura može biti normalna. Razvija se suhi, ječeći kašalj.

Otpriblike četvrtoga dana groznice, na ručnim zglobovima, gležnjevima, dlanovima, tabanima i podlakticama pojavljuje se osip i naglo se proširi na vrat, lice, pazuhe, stražnjicu i trup.

U početku osip je pljosnat i ružičast, ali kasnije postaje malo uzdignut i tamniji. Topla voda, npr. iz tople banje, čini osip očitijim. Za otprilike 4 dana razvijaju se mala grimizna područja (petehije) zbog krvarenja u koži. Kada se takva područja stope u jedno može nastati rana (ulkus).

Zahvaćanje krvnih žila u mozgu može dovesti do glavobolje, nemira, nesаницe, delirija i kome. Jetra se može povećati, upala jetre može uzrokovati žuticu, premda je to rijetko. Može se razviti upala disajnih putova (pneumonitis), te pneumonija (upala pluća) i oštećenje mozga i srca. Premda rijetko, u nekim slučajevima dolazi do niskog krvnog pritiska pa čak i do iznenadne smrti.

Prevenција i liječenje

Ne postoji cjepivo protiv pjegave groznice Stjenovitoga gorja. Sredstva koja odbijaju krpelje, kao što je deet (diethyltoluamid), treba posuti po koži i odjeći svakoga ko radi u područjima zaraženima krpeljima. Ta sredstva koja odbijaju krpelje su djelotvorna, ali ponekad izazivaju toksične reakcije, naročito u djece.

Za sprječavanje zaraze važna je osobna higijena i često istrebljivanje krpelji. Krpelje treba pažljivo ukloniti, jer se rikecije mogu prenijeti ako se zaraženi krpelj, koji je nabrekao od krvi, smrvi među prstima.

Nema praktičkih sredstava koja bi oslobodila vanjska područja od krpelji. Međutim, nadzor nad populacijom malih životinja pomaže kod smanjenja broja krpelja. Pomažu i insekticidi.

Pjegava groznica Stjenovitoga gorja može uzrokovati ozbiljnu bolest i smrt. Zato kada doktor posumnja na pjegavu groznicu Stjenovitoga gorja odmah se daje antibiotik, prije nego se dobiju rezultati laboratorijske pretrage. Slično, svaku osobu koja živi u šumovitom području a ima groznicu i/ili glavobolju treba liječiti nekim antibiotikom prije nego su poznati rezultati laboratorijske pretrage, čak i ako se nije otkrio ugriz krpelja.

Antibiotska terapija je značajno smanjila smrtnost od oko 20% na 7%. Do smrti obično dolazi kada se zakasni sa liječenjem.

Teško oboljeli bolesnici sa pjegavom groznicom Stjenovitoga gorja često imaju neodgovarajuću cirkulaciju krvi što može dovesti do zatajenja bubrega, anemije, otoka tkiva i kome. Oni mogu gubiti i značajnu količinu krvi (tekućine) zbog propuštanja iz inficiranih krvnih žila. Zbog toga ako treba davati tekućinu intravenski, daje se sa oprezom kako bi se izbjeglo povećano nagomilavanje tekućine u plućima ili u mozgu, naročito tokom kasnijih stadija bolesti.

Neke druge zarazne bolesti izazvane rikecijama:

Epidemijski tifus

Uzočnik: *Rickettsia prowazekii*

Gdje je zaraza opažena: širom svijeta

Karakteristike zaraze: Nakon inkubacije od 7-14 dana nagli početak sa groznicom,

glavoboljom i izvanrednim umorom (prostracija). Osip se javlja 4-6

dana. Neliječena infekcija može biti smrtna, naročito u starijih od 50

godina

Šikarski tifus

Uzočnik: *Rickettsia tsutsugamushi* prenosi se grinjama

Gdje je zaraza opažena: Azijsko-pacifičko područje koje graniči sa Japanom, Indijom,

Australijom i Tajlandom

Karakteristike zaraze: Nakon inkubacije od 6-21 dan, početak je iznenadan, sa groznicom,

tresavicom i glavoboljom. Osip se pojavljuje 5-8 dana.

Erlihioza

Uzočnik: Ehrlichia canis ili neka vrlo srodna vrsta, prenosi se smeđim

krpeljem psa

Gdje je zaraza opažena: Širom svijeta

Karakteristike zaraze: Nalik je pjegavoj groznici Stjenovitog gorja, ali bez osipa. Neliječena

zaraza često je smrtna

Rikecijske boginje

Uzočnik: Rickettsia akari, prenosi se grinjama

Gdje je zaraza opažena: Najprije opažena u NewYorku, pojavila se i u drugim područjima

SAD i u Rusiji, Koreji i Africi

Karakteristike zaraze: Oko 1 sedmice prije početka groznice na koži se javlja mala rana

nalik na dugme sa crnim središtem; groznica dolazi i prolazi, traje

oko 1 sedmice i praćena je tresavicama, jakim znojenjem,

glavoboljom, osjetljivošću na sunce i mišićnim bolovima

Q groznica

Uzočnik: Coxiella burnetii (Rickettsia burnetii) prenosi se udisanjem zaraženih

kapljica koje sadrže rikecije ili pijenjem zaraženog sirovog mlijeka

Gdje je zaraza opažena: širom svijeta

Karakteristike zaraze: Nakon inkubacije od 9-28 dana nagao početak sa groznicom, jakim

glavoboljom, tresavicama, jakim slabošću, bolovima u mišićima,

bolovima u prsima i pneumonitisom, ali bez osipa

Rovovska groznica

Uzočnik: Bartonella quintana, prenosi se ušima

Gdje je zaraza opažena: Meksiko, Tunis, Eritreja, Poljska i Rusija

Karakteristike zaraze: Nakon 14-30-dnevne inkubacije, nagli početak sa groznicom,

slabošću, omaglicom, glavoboljom i jakim bolovima u leđima i

nogama; bolest se može produžiti i dovesti do onesposobljenosti